

Virtualna resničnost nikoli ne bi smela predstavljati neke vrste srečen svet, kjer je uporabnik »odstranjen« od dejavnosti. Kot so avtorji prikazali v konceptualnem priročniku, potencial virtualne izkušnje ni le v vsebini in obliki izkušnje, temveč tudi v priložnosti, nadaljevati z izkušnjo in jo deliti z drugimi ljudmi.

Aleksandra Ločičnik

<https://www.who.int/publications/item/9789240086555>

UKREPI ZA DOLGOTRAJNO OSKRBO STAREJŠIH V OKVIRU SPLOŠNEGA ZDRAVSTVENEGA ZAVAROVANJA

Publikacija Svetovne zdravstvene organizacije

Zaradi naraščajoče obolevnosti in funkcionalnega upada, ki sta povezana s staranjem prebivalstva in podaljševanjem pričakovane življenjske dobe, se je povečalo povpraševanje po oskrbi in dostopu do dolgotrajne oskrbe (DO). Čeprav v večini držav družine ostajajo glavni izvajalci oskrbe in podpore, se iščejo drugi načini in ukrepi za zmanjšanje odvisnosti le od družinske oskrbe in podpore. Družinska oskrba je manj dostopna zaradi hitrih demografskih in družbenih sprememb, zaradi zahteve po pravičnejši družbeni porazdelitvi oskrbe starejših ter pomanjkanja družinskih oskrbovalcev in oskrbovalk.

Pomanjkanje formalnih sistemov dolgotrajne oskrbe in pomanjkanje usposobljenih oskrbovalcev prispevata k

povečanju potreb po oskrbi in k finančnemu bremenu za starejše ljudi in njihove družine po vsem svetu, še zlasti v državah z nizkimi in srednjimi dohodki. Pandemija koronavirusne bolezni je prizadela predvsem starejše ljudi in še povečala vrzeli na tem področju.

Svetovna zdravstvena organizacija (SZO) je v okviru pobude javnega zdravja za zdravo staranje in Desetletja Združenih narodov za zdravo staranje (2021-2030) pooblaščen za podporo državam članicam pri zagotavljanju dostopa do dolgotrajne oskrbe starejšim, ki jo potrebujejo. Ta okvira obravnava heterogene potrebe in življenjske poti starejših ljudi, pomen kontinuirane oskrbe, osredotočene na posameznika ter vključevanje zdravstvene in socialne oskrbe v vseh področjih oskrbe. Države lahko opredelijo sistemske elemente in ukrepe v skladu z okvirom SZO za dolgotrajno oskrbo.

Medtem ko je večina zdravstvenih sistemov po vsem svetu dosegla velik napredek pri izboljšanju univerzalnega zdravstvenega varstva za akutne ali kratkoročne zdravstvene potrebe, je razmeroma malo držav razvilo celovit sistem, ki lahko zagotovi univerzalno zdravstveno varstvo za dolgotrajno oskrbo. To je deloma posledica tradicije zanašanja na družino in druge oblike neplačane oskrbe, deloma pa je razlog v storitvah in socialnem varstvu, ki pogosto presegajo tradicionalne omejitve zdravstvenih sistemov. Da bi starejšim in njihovim družinam zagotovili dostop do ustreznih, visokokakovostnih in dolgoročnih storitev, ki bodo zadovoljile njihove potrebe po oskrbi, ne da bi bili

izpostavljeni finančnim težavam, morajo države razviti skladne sisteme dolgotrajne oskrbe. Za to so potrebne tako sistemske spremembe za zagotavljanje integrirane dolgotrajne oskrbe kot tudi razvoj posebnih paketov dolgotrajne oskrbe ali sistemov zagotavljanja storitev, s katerimi lahko vsakdo, ki potrebuje oskrbo, dostopa do storitev brez finančnega bremena zase ali za svoje gospodinjstvo.

Ta publikacija vključuje seznam ukrepov za dolgotrajno oskrbo, ki jih lahko države najprej preučijo glede na obstoječe stanje in uveljavljeni sistem, se odločijo za ukrepe ali za izbor nekaterih ter jih glede na svoje razmere vključijo v njihov sistem zdravstvenega in socialnega varstva. Te ukrepe bi bilo potrebno izvajati v skladu s splošnimi načrti za oblikovanje, vzpostavitev in razširitev uradnih, integriranih sistemov in storitev dolgotrajne oskrbe v smeri univerzalnega zdravstvenega pokritja.

Publikacija je namenjen predvsem vladnim uradnikom in oblikovalcem politik, odgovornim za načrtovanje in izvajanje storitev dolgotrajne oskrbe na nacionalni ali regionalni ravni, pa tudi pristojnim za zdravstvo, dolgotrajno oskrbo in zavarovalniškim organizacijam, regulativnim organom in oskrbovalnim službam, organizatorjem oskrbe v javnih in zasebnih organizacijah ter v organizacijah civilne družbe. Lahko je referenca ali pomemben vir informacij za zdravstvene delavce in raziskovalce na področju dolgotrajne oskrbe in socialne partnerje, pa tudi za starejše osebe, oskrbovalce in njihova združenja pri zagovarjanju splošnega

zagotavljanja dolgotrajne oskrbe in uresničevanju pravice do dostopa do dolgotrajne oskrbe.

Te ukrepe je treba razumeti kot smernice za načrtovanje ključnih ukrepov na področju dolgotrajne oskrbe, ki jih je mogoče prilagoditi glede na lokalne potrebe in razpoložljive vire. Ne gre pa za kakršnekoli klinične smernice za izvajalce storitev dolgotrajne oskrbe v vsakdanji praksi, niti za priročnik ali standardne operativne postopke.

Čeprav je večina ukrepov namenjena primarnim potrebam starejših, obravnava tudi ključno vlogo neplačanih oskrbovalcev kot ponudnikov in prejemnikov, saj je oskrbovanje vzajemni odnos s sistemskimi posledicami. Zlasti starejši oskrbovalci se lahko soočajo s precejšnjimi težavami pri usklajevanju svoje oskrbovalne vloge ter ohranjanju lastnega zdravja in dobrega počutja.

Publikacija je pregledno in smiselno razdeljena na tematska poglavja. Na začetku je slovar z natančnimi definicijami posameznih izrazov, kar je zelo dobrodošlo in uporabno, saj lahko bralec kadarkoli preveri pravilno razumevanje pojmov.

V nadaljevanju so prikazane tri skupine ukrepov za dolgotrajno oskrbo, ki zadovoljujejo potrebe starejših po oskrbi, med katerimi je tudi podpora oskrbovalcem. Te tri skupine obravnavajo:

- *potrebe po zdravstveni oskrbi*: pregledovanje, ocenjevanje in obvladovanje prednostnih zdravstvenih stanj, povezanih z zmanjšano telesno in duševno zmogljivostjo ter funkcionalnimi sposobnostmi, da

bi starejši lahko v čim večji meri ohranili samostojnost in neodvisnost;

- *potrebe po paliativni oskrbi*: izboljšanje kakovosti življenja in umiranja starejših ljudi, ki so hudo bolni ali se približujejo koncu življenja, s preprečevanjem in lajšanjem telesnega, duševnega, socialnega in duhovnega trpljenja njih samih in njihovih družin;
- *socialno oskrbo in podporo* za ublažitev omejitev in optimizacijo delovanja z zagotavljanjem pomoči in podpore starejšim na več področjih, vključno z osebno nego in dejavnostmi vsakdanjega življenja, sodelovanjem v skupnosti in družbenem življenju, zagotavljanjem pripomočkov, dostopnostjo in prevozom ter podpora potrebam oskrbovalcev, da lahko vzdržujejo zadovoljiv in zdrav oskrbovalni odnos ter zmanjšajo obremenitev in osamitev.

V prilogi 1 je seznam osnovnih in razširjenih ukrepov. Osnovni seznam vključuje priporočene ukrepe na področju dolgotrajne oskrbe, ki se lahko izvajajo v državah z nizkimi in srednjimi dohodki.

Razširjeni seznam vključuje ukrepe, ki se lahko izvajajo v razširjenem obsegu storitev dolgotrajne oskrbe, tako da lahko vlade glede na svojo strukturo, zmogljivosti in vire povečajo število zagotovljenih ukrepov.

Med ukrepi sta še posebej pomembna dva dejavnika za olajšanje izvajanja teh ukrepov.

1. **Integrirana oskrba, osredotočena na posameznika**, ki zagotavlja, da so starejši in njihovi oskrbovalci deležni pravočasne, na posameznika osredotočene oskrbe z usklajenim vključevanjem celotnega spektra zdravstvenih in socialnih storitev ter sodelovanjem multidisciplinarnega tima.
2. **Izobraževanje in usposabljanje** za oblikovanje in krepitev človeških virov za dolgotrajno oskrbo z obravnavanjem potreb po izobraževanju in usposabljanju tako neformalnih kot poklicnih oskrbovalcev v dolgotrajni oskrbi z izboljšanjem njihovega znanja, spretnosti in usposobljenosti za zagotavljanje varne in kakovostne oskrbe.

Prevod in priredba: Alenka Ogrin